روش های تهیه مواد دارویی گیاهی برای مصرف

گیاهان دارویی یا داروهای خام گیاهی به اشکال مختلف به صورت فراورده هایی مانند دم کرده، جوشانده، تنتور، شربت ها، ضمادها و سایر فراورده های دارویی قابل استفاده هستند. مراحل تهیه برخی از این فراورده ها آسان بوده، که در این بخش به طور خلاصه ارائه می شوند. وسایل مورد نیاز برای ساخت فراورده های گیاهی دارویی شامل : چاقو، قاشق اسپاتول (کفگیر مانند)، ماهی تابه، قوری استیل، لعابی یا شیشه ای، الک های نایلونی و پلاستیکی، دستگاه فشار یا عصاره گیر مواد گیاهی، ترازوی دقیق الکتریکی، آون (خشک کن) و ظرفهای شیشه ای یا پلاستیکی تیره رنگ با دهانه تنگ و گشاد به ابعاد کوچک و بزرگ و غیره هستند. از ظرفهای آلومینیومی که بالقوه سمی اند و به راحتی جذب گیاه می شوند، به هیچ وجه نباید استفاده کرد. روش و شرایط نگهداری فراورده های دارویی گیاه ی به منظور جلوگیری از کاهش خواص دارویی آنها حائز اهمیت است. دم کرده ها به صورت تازه و جوشانده ها برای مصرف حداکثر تا ٤٨ ساعت به شرطی که در محل خنک نگهداری شوند، قابل مصرف هستند . تنتور و سایر فراورده ها، مانند شربت و اسانس به مدت چند ماه در ظرف های شیشه ای تیره و در محل خنک، و پمادها، کرم ها و کپسولها در ظرف های شیشه ای یا پلاستیکی تیره رنگ و استاندارد قابل نگهداری هستند. تمامی وسایل مورد نیاز ساخت فراورده های گیاهی می بایست حداقل به مدت ۳۰ دقیقه در محلول استریل کننده قرار داده و پس از آغشته شدن به محلول به دقت آبکشی شده و در آون خشک شوند.

دم کرده ها

تهیه این فراورده دارویی با استفاده از قسمت های ظریف و تازه اندام های گیاهی چون برگ، گل یا اجزای خشک و برداشت شده امکان پذیر است. آب در حال جوش را برداشته و به قوری یا فنجان دارای بخش های خرد شده و یا قطعه شده مواد طبیعی گیاهی اضافه کرده و با قرار دادن درپوش یا نعلبکی بر روی آنها، پس از ۱۰ دقیقه، دم کرده آماده شده صاف و میل شود . این فراورده دارای یک یا چند گیاه به مقدار ۲۰ گرم گیاه خشک (حجم یک قاشق مرباخوری حدود ۲ – ۳ گرم ماده خشک گیاهی است) یا ۳۰ گرم گیاه تازه در ۵۰۰ میلی لیتر آب است که برای تهیه یک دوز مصرفی به کار می رود. دم کرده ها به صورت سرد یا گرم نوشیده می شوند.

دم کرده های روغنی

این روش تهیه مواد دارویی گیاهی سبب تسهیل در استخراج ترکیبات محلول در چربی گیاهان می شوند، که به دو روش داغ به کمک حرارت ملایم و سرد به وسیله نور خورشید انجام می گیرد . هر دو نوع فراورده برای مصارف خارجی به عنوان روغن ماساژ (مالیدنی) یا به صورت افزودنی به کرم ها و پمادها قابل استفاده هستند. دم کرده های روغنی داغ با مخلوط کردن مواد خرد شده گیاهی و روغن مایع (روغن های خوراکی مانند آفتابگردان، زیتون و غیره) در یک ظرف شیشه ای و حرارت دادن ملایم آنها به طور غیر مستقیم برای ۲ – ۳ ساعت آماده خواهند شد. پس از سرد شدن روغن ومواد گیاهی همراه، آنها را با دستگاه عصاره گیر فشرده، سپس صاف کرده و مایع حاصل را درون بطری های شیشه ای تیره رنگ و تمیز نگهداری می کنند . در دم

zarringiah.com شرکت گیاهان دارویی زرین گیاه

کرده های روغنی سرد، مواد گیاهی همراه روغن را درون ظرف شیشه ای درپوش دار ریخته پس از تکان دادن، بطری را به مدت ٤ – ٦ هفته در معرض نورخورشید قرار می دهند. در این روش فراوری، ۲۵۰ گرم گیاه خشک یا ۵۰۰ گرم گیاه تازه در ۷۵۰ میلی لیتر روغن مایع خوراکی مخلوط و به روش سرد یا داغ آماده می شود.

جوشانده ها

تهیه جوشانده از اجزایی چون ریشه، پوست تنه، ترکه، میوه و بذر در مقایسه با روش دم کردنی مناسب تر است. در این روش ۲۰ گرم گیاه خشک یا ٤۰ گرم گیاه تازه (مخلوط چند گیاه) همراه با ۷۵۰ میی لیتر آب سرد در داخل ظرفی) قابلمه) ریخته و آنرا بر روی شعله کم اجاق به مدت ۲۰ – ۳۰ دقیقه قرار داده تا جوش آمده و حجم مایع باقیمانده درون ظرف به دو سوم حجم اولیه خود (۵۰۰ میلی لیتر) برسد. سپس جوشانده سرد و صاف شده را در داخل ظرف شیشیه ای مناسب و درپوش دار ریخته و در محل خنک نگهداری کنید. جوشانده ها به صورت سرد یا گرم میل می شود و مقدار تهیه شده برای مصرف سه دوز برای همان روز کفایت می کند. جوشانده ها و دم کرده ها را می بایست تازه و روزانه تهیه کرد.

تنتورها

در این روش با خیساندن مواد گیاهی طبیعی به نسبت یک قسمت و الکل اتیلیک پنج قسمت به صورت مخلوط (۵:۱) تنتور تهیه می شود. ترکیبات فعال گیاه به آسانی به وسیله الکل استخراج می شوند، در نتیجه، اثر بخشی تنتور نسبت به دم کردنی ها و جوشانده ها بیشتر می شود . باید دقت کرد، از الکل های صنعتی چون الکل متیلیک یا الکل ایزوپرو پیل موسوم به الکل چوب استفاده نکرد، زیرا بسیار سمی هستند. برای تهیه تنتور ۲۰۰ گرم گیاه خشک یا ۳۰۰ گرم گیاه تازه را خرد کرده و در ظرفهای شیشه ای بزرگ دهان گشاد و تمیز قرار می دهند، سپس الکل به آن اضافه می کنند، به طوری که روی مواد گیاهی را الکل بپوشاند. پس از قرار دادن درپوش ظرف، آن را به مدت چند دقیقه تکان داده و سپس در محل خنک و تاریک به مدت ۱۰ – ١٤ روز نگه می دارند و یک روز در میان نیز ظرف را تکان می دهند. سپس فراورده را صاف و مایع حاصل را در بطری های تمیز و شیشه ای تیره رنگ نگهداری می کنند. خیساندن مواد گیاهی در الکل می بایست در دمای اتاق صورت گیرد و برای جلوگیری از اکسیداسیون آنها بهتر است کمی مواد ضد اکسیداسیون ماند اسید اسکوربیک نیز به کار برده شود . این فراورده ضمن سهولت مصرف تا مدت دو سال قابل نگهداری است.

شرکت گیاهان دارویی زرین گیاه
zarringiah.com

شربت ها

در برخی مواقع به جای دم کرده ها و ج وشانده ها از شربت های ساخته شده از تنتور استفاده می شود. در این روش ۵۰۰ گرم عسل یا شکر تصفیه نشده را در ۲۵۰ میلی لیتر آب مخلوط کرده و به آرامی حرارت می دهند تا تمامی شکر و عسل حل شود و مخلوط قوام یابد (حجم یک فنجان معادل ۱۵۰ میلی لیتر، یک قاشق غذاخوری ۲۰ میلی لیتر و یک قاشق چایخوری ۵ میلی لیتر است). پس از سرد شدن، یک تا سه قسمت تنتور با سه قسمت شربت مخلوط شده را در داخل بطری استریل با درپوش چوب پنبه ای ریخته و در محل خنک نگهداری می کنند . تهیه شربت از مواد طبیعی گیاهی، شامل استخراج همه ترکیبات سلول زنده، بدون تغییر در آنها، در یک محلول آبکی و کمی اسیدی است . البته، به دلیل پیچیدگی محتویات واکوئل سلول ها (دارای نمک های محلول مختلف همراه با ترکیبات متعدد دیگر (استخراج شربت ها چندان آسان نبوده و شربت به دست آمده دارای غلظت و چسبندگی زیادی خواهد بود که می بایست پالایش شود. در ساخت شربت ها، از ترکیب نسبت های برابر دم کرده ها یا جوشانده های گیاهی به همراه عسل و شکر تصفیه نشده، به کمک حارت دادن به مدت طولانی، استفاده می شود (از عسل یا شکر به عنوان عامل محافظت کننده، و یا طعم دهنده برای قابل پذیرش تر شدن طعم ناوطبع داروهای گیاهی به ویژه برای اطفال استفاده می شود). دوز قابل مصرف شربت ها ۵ – ۱۰ میلی لیتر (۱ – ۲ قاشق مرباخوی) سه بار در روز است.

کرم ها

در ساخت کرم ها، مخلوطی از روغن یا چربی (یک امولسیون) به همراه آب تهیه می شود، به این صورت که ماده امولسیون کننده (ار داروخانه ها قابل تهیه است) را در یک ظرف شیشه ای نسوز (پیرکس) با حرارت غیر مستقیم ذوب کرده، سپس مقداری گلیسیرین، آب و مواد گیاهی (به ۱۵۰ گرم ماده امولسیون کننده، ۷۵ گرم گلیسیرین، ۸۰ میلی لیتر آب و ۳۰ گرم گیاه خشک یا ۷۵ گرم گیاه تازه اضافه می شود)، در هنگام هم زدن به آن اضافه کرده و به مدت سه ساعت به آرامی حرارت می دهند. سپس مخلوط حاصل را به آهستگی صاف کرده و به طور پیوسته هم زده تا به طور کامل سرد شده و قوام یابد. آنگاه با یک کاردک) اسپاتول)، در ظرف شیشه ای تیره رنگ و در پوش دار ریخته و در یخچ ال نگهدای می کنند تا فاسد نشود. کرم ها از روغن ها و چربی ها سریع تر فاسد می شوند، بنابابین افزودن چند قطره تنتور " بنزوئین" به عنوان نگه دارنده به آنها توصیه می شود. کرم ها به راحت جذب پوست شده و افزون بر امکان تعویق و تنفس پوست، سبب خنکی و نرمی آن می شوند. کرم ها در محل آسیب دیده روزانه ۲ – ۳ بار و با ماساژ آرام قابل توصیه هستند.

پمادها

پمادها بر خلاف کرم ها، فاقد آب هستند. در تهیه پمادها، مقداری وازلین یا پارافین نرم (به کمک بخار پز) را در ظرف شیشه ای (پیرکس) ریخته، سپس مواد گیاهی نرم یا خرد شده را اضافه کرده و به طور مرتب در حرارت غیر مستقیم به آرامی بهم می زنند

zarringiah.com شرکت گیاهان داروئی زرین گیاه

(مخلوط ۵۰۰ گرم وازلین یا پارافین نرم با ٦۰ گرم گیاه خشک یا ۱۵۰ گرم گیاه تازه از یک یا چند گیاه). مواد گیاهی مخلوط و داغ شده (پماد مذاب) را با فشردن و صاف کردن (به کمک دستکش) بی درنگ درون ظرف های شیشه ای تمیز ریخته، پس از خنک شدن و گذاشتن درپوش، آنها را در یخچال نگهداری می کنند.

ضمادها یا مرهم ها

به مخلوطی از مواد گیاهی تازه، خشک یا پودر شده که به طور مستقیم بر روی عضو آسیب دیده بدن قرار می دهند ضماد (مرهم) گفته می شود. ضمادها آرام بخش دردهای عصبی – عضلانی، رگ به رگ شدن، شکستگی استخوان ها همچنین برای خارج ساختن چرک از زخم های عفونی یا سوختگی ها استفاده می شوند . در این روش مواد گیاهی را به مدت ۲ دقیقه به آهستگی حرارت داده و مایعات اضافی آنرا با فشار دادن خارج می کنند. سپس مقداری روغن روی موضع مالیده (برای جلوگیری کردن از چسبیدن مواد گیاهی به محل زخم یا محل آسیب دیده) و مواد گیاهی داغ یا گرم شده را روی آن قرار می دهند و سپس به کمک باند یا گاز استیریل، عضو آسیب دیده را به مدت ۳ ساعت پانسمان می کنند. مرهم تازه تهیه شده را دو تا سه ساعت به دفعات می توان به کار برد.

لوسیون و کمپرس ها

در این روشها، مواد گیاهی آبکی چون دم کرده ها، جوشانده ها یا تنتورهای رقیق شده برای حمام کردن التهابات یا تحریک های پوستی به عنوان لوسیون به کار برده می شوند (۵۰۰ میلی لیتر دم کرده، جوشانده و یا ۲۵ میلی لیتر تنتور در ۵۰۰ میلی لیتر آب به کار می رود). کمپرس ها در واقع پارچه تمیز خیسانده شده در لوسیون ها هستند که به دو صورت گرم و سرد روی موضع قرار داده می شوند. این دو فراورده گیاهی برای بهبود درد، تورم، کوفتگی، سردرد و کاهش تب به صورت موضعی بسیار موثر بوده و به منظور کارآیی بهتر، می بایست به دفعات تعویض شوند . برای جلوگیری از چسبندگی کمپرس، می توان کمی روغن روی موضع مالیده و پارچه آغشته به لوسیون تازه را به خوبی آبگیری کرده و به مدت یک ساعت روی ساعت روی آن قرار داد. لوسیون ها در بطری های درپوش دار، استریلیزه به مدت دو روز داخل یخچال، قابل نگهداری هستند.

سایر فراورده های دارویی

دیگر فراورده های دارویی گیاهی که در تسکین موضعی مناسب هستند، عبارتنداز: بخورها که در رفع ناراحتی های دستگاه تنفس موثرند. در تهیه آنها از لیتر آب جوشیده با ۵ – ۱۰ قطره اسانس یا ۲۵ میلی لیتر دم کرده گیاهی، در داخل ظرفی بزرگ ریخته و به مدت ده دقیقه بخور می دهند . دهان شویه و غرغره کن ها بر روی غشای مخاطی دهان و گلو آثار آرام بخشی دارند . دهان

شرکت گیاهان دارویی زرین گیاه
zarringiah.com

شویه ها از دم کرده یا جوشانده یا تنتور رقیق (۵ میلی لیتر در ۱۰۰ میلی لیتر آب داغ) ساخته می شوند. شیاف ها برای درمان بیماری های دستگاه گوارشی وتناسلی مورد استفاده قرار می گیرند. حمام های دارویی روشی مناسب برای تسکین دردهای دست و پا و گرفتگی سینوس هاست. برای این منظور از رقیق کردن ۵۰۰ میلی لیتر دم کرده یا ۵ – ۱۰ قطره اسانس استفاده می شود. روغن های فرار یا اسانس ها برای تسکسن دردهای خفیف و یا استرس ها مفید هستند . از آنجا که اسانس ها موجب تحریک پوستی می شوند پیش از مصرف باید به کمک روغن رقیق شوند، ۵ – ۱۰ قطره اسانس در کمی روغن بادام برای ماساژ پوست، مفید است .خیساندن سرد مایعاتی هستند که با مخلوط مواد گیاهی در آب سرد به مدت یک شبانه روز آماده می شوند. برای این منظور ۲۵ گرم مواد گیاهی در ۵۰۰ میلی لیتر آب سرد خیسانده و پس از یک شبانه روز آنرا صاف و مصرف می کنند . این روش تهیه در برخی مواد گیاهی که ماده موثر آنها بر اثر حرارت تجزیه می شوند. (مانند دم کرده ها یا جوشانده ها)، مناسب تر است. آب تازه گیاهان) افشره ها) با دستگاه آب میوه گیری فشرده و صاف شده و به صورت خوراکی یا موضعی به کار برده می شوند.

zarringiah.com شرکت گیاهان دارویی زرین گیاه